

SANOMATON

Helsingin Sanomien vastavan päätoimittajan tehtävästä toukokuussa irtisanotti Mikael Pentikäinen, 48, astelee rennonoloisesti kesäasuntonsa pihalla ja pitää lyhyen luennon 115 vuotta sitten valmistuneen rakennuksen historiasta.

Hän on kuusivuotiaasta asti viettänyt kesänsä Lapinlahden Martikkalan entisessä kyläkoulussa, joka lakkautettiin 1960-luvun lopussa. Rakennus on ollut yli 40 vuotta Pentikäisen perheen omistuksessa.

– Kun ajaa autolla Kallansiltien yli tännepäin, tuntuu aina kuin tulisi kotiin, savolaista sukua oleva Pentikäinen sanoo.

TÄHÄN AIKAAN vuodesta hän palaa tavallisesti kesälomaltaan töihin Helsinkiin. Nyt mies jatkaa rantasaunan kunnostustöitä ja pohtii tulevaisuuttaan.

– Tämä ei-toivottu käänne on antanut mahdollisuuden pysähtyä ajattelemaan, mitä elämäältä haluan.

Pentikäinen kertoo miettivänsä uransa jatkoa laajalla rintamalla, ei pelkkäästään lehtimiehen töihin rajoittuen.

HUHTIKUUSSA 2010 Pentikäinen pääsi omien sanojensa mukaan ”uutismiehen unelmaduuniin”, *Helsingin Sanomien* vastaavaksi päätoimittajaksi. Suuren huomion saattamana irtisanotti Pentikäinen näkee pestinsä edelleen unelmatyöksi.

– Minulla on lähes ainoastaan positiivisia muistoja. Lähtö olisi voinut olla erilainen, vaikka olihan tämä mieleenpainuva näinkin.

Helsingin Sanomat omistavan Sanoman toimitusjohtaja **Harri-Pekka Kaukonen** antoi Pentikäisen irtisanomisen syyksi vain ”luottamuspulan”. Luottamuspulan arvailaan johtuneen muun muassa lehden levikin nopeasta laskusta. Jotkut myös pitivät Pentikäisen käytöstä itseparina ja ylimielisenä.

PENTIKÄINEN PUHUU potkuistaan pidättäytyvästi ja toista osapuolta ymmärtäen.

– Irtisanomiseen johtaneesta tilanteesta ei ole olemassa yhtä totuutta. Minulla on tietynlainen käsitys asian taustoista, mutta se on vain minun näkemykseni.

Pentikäinen sanoo, ettei ole juurikaan keskus-

sellut Sanoman hallituksen jäsenten tai yhtiön johdon kanssa erottamisensa jälkeen.

– Voi olla, että lehden itsenäisyyden ja toimittajien riippumattomuuden puolustaminen on saattanut näyttää itseparisuudelta ja yhteistyökyvyttömyydeltä.

Vaikka Pentikäinen ei innostu nyt spekuloidaan yksityiskohtaisesti potkujensa syitä, hänellä on paljon sanottavaa aiheesta. Mies on kirjoittanut ja dokumentoinut yli 70 sivua irtisanomisprosessin taustoista ja vaiheista omiin arkistoihinsa.

PENTIKÄINEN SANOO, että *Helsingin Sanomien* toimitus teki hänen päätoimittajakaudellaan suuria asioita vaikeana aikana. Se omaksui pienemmän lehtiköön, tabloidin, ja yhdisti *Helsingin Sanomien*, *Metron* ja *Nelosen Uutisten* toimitukset. Verkkolehdestä siirrettiin maksumuurijärjestelmään, jossa juttujen laajemmasta lukemisesta veloitetaan.

– Lähteminen ei tietenkään ollut helppoa. Mutta se helpotti, että olin omasta mielestäni tehnyt kaiken niin hyvin kuin pystyin. Kun tilanne alkoi kiristyä, tiesin, että voin lähteä pääpöytästä ja hyvillä mielin.

TOISAALTA PENTIKÄINEN sanoo viime vuosina pohtineensa paljon luottamuspulan syitä ja luottamuksen olemusta yleensä. Hän kertoo lukeneensa kesän aikana aiheesta monta kirjaa.

– Kun menee huonosti, toiset johtajat katsovat ikkunasta, toiset katsovat peiliin. Olen halunnut miettiä, miten olisin voinut pitää yllä vahvaman luottamuksen myös suhteessa omistajaan.

Pentikäinen korostaa, että luottamuksen puute on monen yhteiskunnan ongelman ydin. Suomenkin talouden kriisissä on kyse pohjimmitaan siitä, ettei luoteta tulevaisuuteen. Siksi yritykset eivät uskalla investoida ja palkata uutta työvoimaa.

ENNEN IRTISANOMISTA Pentikäisen ura on ollut tasaista nousua huipulle.

Omien sanojensa mukaan ”nipin napin” keskikouluun ja lukioon päässyt Pentikäinen valmistui Helsingin yliopistosta metsänhoitajaksi mutta halusi toimittajaksi. Hän pääsi Sanoman toimittajakouluun, josta valmistui 1990. Toinen vuosi kului toimittajakoulun assistenttina.

1990-luvun alkupuolella Pentikäinen oli *Helsingin Sanomien* politiikan toimituksessa muun muassa paljastamassa väärinkäytöksiä, jotka

HELSEINGIN SANOMIEN
EROTETTU
PÄÄTOIMITTAJA
MIKAEL PENTIKÄINEN
ON DOKUMENTOINUT
70 SIVUA IRTISANOMISENSA
TAUSTOISTA.

TEKSTI PEKKA VAHVANEN
KUVA KATI LAUKKANEN

liittyivät **Ulf Sundqvistin** toimintaan STS-pankin johdossa. Paljastukset johtivat Sundqvistin eroon SDP:n puheenjohtajan paikalta.

Pentikäinen sai nopeasti maineen uutishaukkanäkö, joka hankki tiedot tavalla tai toisella. Hän keksi esimerkiksi keinon haastatella vaikeasti tavoitettavia, hallituksen iltakouluun osallistuneita ministereitä. Kun nämä kävivät vessassa, Pentikäinen juttutti heitä pisuaarilla.

– Jotkut katsoivat ihmeissään, että mikä hiipari tämä on kun hyppää vähän väliä vessaan ministerin saapessa.

PALJON MYÖNTEISTÄ lukijapalautetta hän sai vuoden 1994 presidentinvaalien alla tehdystä kolmiosaisesta presidentititestistä. Siinä testattiin ehdokkaiden kunto UKK-kävelytestillä, yleistiedot tietokilpailussa ja kielitaito käännöskokeessa.

– Esimieheni **Arto Astikainen** oli lukenut keuhkokuumeesta **Sulo Aittoniemi** puolestaan pettyi kuintestien tuloksesta. Hän sanoi, että koko testi piti työntää takapuoleen.

HUIPPULAHJAKUUDEKSI huomattu Pentikäinen valittiin 31-vuotiaana *Etelä-Karjalan*

maakuntalehden, *Etelä-Saimaan*, päätoimittajaksi. Hän oli nuorempi kuin kukaan lehden toimittajista.

Hänellä ei ollut varsinaista esimieskokemusta, vaikka oli toiminut Suomen keskustan opiskelijaliiton puheenjohtajana.

– Pentikäinen otti kahdessa kuukaudessa koko *Etelä-Karjalan* haltuun. Hän pääsi nopeasti hyvin väleihin alueen poliitikkojen ja yritysjohtajien kanssa, kertoo edelleen *Etelä-Saimaassa* työskentelevä poliitikko toimittaja **Heikki Sapanen**.

Pentikäisen omistautumisesta kertoo se, että hän tuli usein illalla toimitukseen oikokemaan valmiita sivuja. Hänen pienet lapsensa pelasivat toimituksen käytävillä sählä, kun nuori päätoimittaja teki viime hetken korjauksia juttuihin.

JUTTUJEN LUKEMINEN jatkui hänen siirryttyään Suomen Tietotoimiston päätoimittajaksi ja toimitusjohtajaksi.

– STT:llä yksi kokenut toimittaja tuli kerran työhuoneeseeni ja kysyi, eikö minulla ole mitään järkevää tekemistä, kun tulen lukemaan juttuja.

Pentikäinen on ollut pääasiassa arvostettu esimies. Sapanen kertoo hänen tuoneen *Etelä-Saimaaseen* innostusta ja tekemisen meininkiä. *Helsingin Sanomien* toimituksessa monen silmäkulma kostui Pentikäisen lähtiessä.

STT:ssä Pentikäisen tehtävä oli palauttaa uutistoimiston luotettavuus dopingjupakan jäljiltä. Pentikäisen edeltäjä oli joutunut lähtemään STT:n dopinguutisoiminnin vuoksi.

STT:n pestin jälkeen Pentikäinen oli *Helsingin Sanomien* julkaisevan Sanoma Newsin toimitusjohtaja 2004–2010, kunnes hänet valittiin päätoimittajaksi.

PENTIKÄISEN LESTADIOLAISUUS on epäilyttänyt joitakin. Toimituksissa uskonnollinen väki on harvassa – tai ei ainakaan pidä kovaa meteliä itsestään.

Pentikäinen pääsi aikanaan opiskelemaan teologiseen tiedekuntaan, ja asepalveluksessa hän toimi varusmiespappina.

– Pidän itseäni tunnustavana kristittyinä, enkä ole halunnut taustaani peitellä.

Hän ei katso uskonnollisen vakaumuksensa olleen missään vaiheessa rasite.

Pentikäinen pitää uskonnollisten kysymysten asiantuntevaa käsitteilyä mediassa yhä tar-

keämpänä globalisoituvassa ja monikulttuurisessa maailmassa.

Usealla suurella medialla on uskontoon erikoistuneet toimittajansa.

– Suomessakin isommissa medioissa olisi tarvittavaa sellaisille toimittajille, joilla olisi muita paremmat valmiudet käsitellä sekä kristinuskoon että muihin maailmanuskontoihin liittyviä kysymyksiä. Jos harjaantuneisuutta näissä asioissa ei ole, on niiden käsittely usein vaikeaa, kuten **Päivi Räsäsen** puheen kommentointi hiljattain osoitti.

AIKAISEMMIN KESÄLLÄ Pentikäinen ehdotti *Iisalmen Sanomissa*, että vaikeuksissa olevat maakuntalehdet tekisivät yhteistyötä Yleisradion kanssa. Hänen mukaansa ajat ovat niin vaikeat, että nyt tarvitaan ”epäpyhiä alliansseja”.

Pentikäisen pelkona on, että toimitusten taloudelliset vaikeudet johtavat myös journalistisen riippumattomuuden vähenemiseen.

– Jotta kriittinen journalismi säilyisi, pitää olla riittävästi toimittajia, ja heillä pitää olla uskallusta kirjoittaa kriittisesti. Mitä vahvempi median taloudellinen tilanne on, sitä helpompaa on olla riippumaton. Kun Ylellä oli ennen Yle-Veron varmistumista epäselvä rahoitus tilanne, oli Ylenkin journalismissa kausi, jolloin uskallus vaikutti joillakin olevan kateissa, Pentikäinen sanoo.

VAIKEINA AIKAINA taloudelliset ja toimitukselliset kunnianhimit voivat asettaa yhä helpommin vastakkain. Pentikäinen näkee, että media-yhtiön toimitusjohtajan ja päätoimittajan suhde on jo lähtökohtaisesti vaikea.

– Kun kiersin STT:n päätoimittajana ja toimitusjohtajana asiakastoimituksia ympäri maata, näin usein, että toimitusjohtajan ja päätoimittajan välissä on ongelmia.

ESIMERKIKSI KRIITISEN jutun tekeminen lehden vakituisesta mainostajasta voi olla toimitusjohtajasta tyhmää mutta päätoimittajasta välttämätöntä.

– Mainostulojen vähetessä monella lehdeillä on suuri houkutus jättää tärkein juttu tekemättä, kun pelätään sen vahingoittavan asiakassuhdetta. Tämähän on jo tilanne monessa lehtitalossa – ei tosin niissä toimituksissa, joita olen johtanut.

– Suurin ongelma on tällä hetkellä se, että toimituksiin on muuttanut pelko. ■